

Universul Literar

— PREȚUL ABONAMENTULUI în țară: pe un an 100 lei. în străinătate pe un an 200 lei. —

1823 — 1923

J·H·FABRE

Gilly

0 sută de ani de la nașterea marelui entomologist francez.

Mediocritățile

Orice copil sau adolescent, care a învățat puțină carte și a citit, în ceasuri slobode din cărțile oprite unor anumite vârste, se crede chemat să împărtășească, — mai întâi dragei sale, o școlăriță cu șorț și fără minte — și, în urmă, cercului restrâns de prieteni, camarazi și cunoscuți, impresiile sale, sentimentele și aceia ce-și închipuie că este talent.

Acel copil sau adolescent face foarte rău. E un grăbit care bate la poarta cetății înainte de ceasul când stăpâna cetății îi dă voie să pătrundă.

El s'avântă totuși, cu „experiența” și „cunoștințele” sale să cucerească locul ce crede că-l merită în sanctuarul muzelor.

Școala poate să-i fie un chin, dojana părinților nu iad, ironiile conșcolarilor expresiuni de invidie, — astfel le vede junele nostru — sau juna — ce-și dă aere de sacerdat sau de preoteasă a Olimpului.

Nici unul nici altul nu-și dă seama că Pegas e cam nărăvaș, că lacul Castaliei e plin de neînțelese vrăji, — că s'ar putea în loc de cal întraripat al muzelor, să călărească pe un Rossinante ca un redivivus Don Quijot în cucerirea... morilor de vânt.

Aceasta e înestetic și imoral, mai ales că sunt și părinți cari își încarajează odraslele pe această cale, în toate domeniile artei, sub pretextul că fii lor sunt precocități.

Dar dacă sunt precocități, și tocmai pentru că sunt, n'ar trebui contrazise legile firei ce se răsbună cumplit pe îndrăznețul care le înfrânge.

Tara noastră românească a avut un geniu ca Iulia Hașdeu, dar a trebuit să piară la o vârstă de tot tânără, pentru că nu împlinise nici 20 de ani când stăpâna toate frumusețile și toată poezia artei și a filosofiei.

Dar Iulia Hașdeu, măiastra genialitate a țării noastre, a fost o apariție neașteptată, o destăinuire a cerului către pământ.

Sunt însă idolescenți, cari, înainte să fi cunoscut lumea în care trăesc — cel puțin atât cât se poate cunoaște la 20 de ani — și, înainte ca să-și fi îmbogățit sufletul și mintea cu învățături luminoase și folositoare — se grăbesc să publice, ca'n urmă să regrete activitatea lor de începători.

În aceiași grabă am căzut și eu, după cum am pisat și alții — mai vrednici de oât mine — cari, mai târziu, și-au îndreptat înăuntru spre gloria lor și norocul artei.

Talentul se impune cu orice preț și cât de târziu.

De aceia, dragii mei, nu vă grăbiți niciodată să sporiti rândurile mediocrităților, ci, mai întâi, luminați-vă pe voi, ca să aveți în urmă din ce lumina pealții.

Dar, în această ordine de gânduri, am să vă mai spun câte ceva săptămâna viitoare.

L. L.

Anatole France

Comediantul dela Notre-Dame

— (Urmare și sfârșit) —

Fratele Marbode, unul dintre cei mai iubitori copii ai Mariei, făcea într'una iocane de piatră așa că el avea barba, sprâncenile și părul alb de praf, pe când ochii săi erau vesnic umflați și plângători; dar el era plin de forță și de veselie, într'o vârstă înaintată; și, vizibil regina paradisiului proteja bătrânețea copilului său.

Marbode o reprezenta șezând într'o tribună, fruntea încinsă de un nimb de aur, înconjurat cu perle.

Și el avea grijă ca pluriile rochiei, să acopere picioarele aceleia despre care profetul a zis „Iubita mea este ca o grădină împrejmuțată”. Câte odată de asemenea el o arăta sub trăsăturile unui copil, plin de grație, și ea părea că zice:

— „Doamne, tu ești sâp'ului meu!”.

Erau de asemenea în mănăstire poeți, cari compuneau în latinește, proze și minuni, în onoarea prea fericitei Fecioare Maria, și chiar se găsea acolo un Picard care punea minunile Fecioarei Notre-Dame într'o limbă vulgară și'n versuri rimate.

Văzând un astfel de concurs de lau-

de și un așa frumos belșug de opere Barnabé se tânguia de ignoranța și simplitatea lui.

— „Vai, suspină el, plimbându-se singur în mica grădină fără umbră, a mănăstirei. Eu sunt forate nefericit că nu pot ca frații mei, să laud cu demnitate pe Sfânta Maria, căreia i-am dat tandrețea inimii mele. Vai! sunt un om ordinar și fără artă, și eu n'am pentru a servi pe Fecioara, nici predici mișcătoare, nici picturi fine, nici statui bine tăiate, nici versuri bine rimate. Vai! eu nu știu nimic!”

El gemea astfel și se lăsa copleșit de tristețe.

Într'o seară pe când oamenii se recreiau, el auzi pe unul dintre ei povestind istoria unui călugăr, care nu știa să recite altceva decât pe Ave-Maria. Acest călugăr era disprețuit pentru ignoranța sa, dar când muri i-a eșit din gură cinci roze în onoarea celor cinci litere a numelui Mariei, și astfel fu manifestată sfințenia sa.

Ascultând această povestire, Barnabé admiră încă odată mai mult bunățile Fecioarei, dar el nu fu mângâiat prin exemplu acestei morți fericite, căci inima sa era plină de zel, și el vroia să servescă gloria Fecioarei Sale care era în ecr.

El căuta mijlocul, fără a-l putea găsi. Și'n fiecare zi se mătinea mai mult, până într'o dimineață, trezindu-se vesel, alergă la capelă și rămase acolo mai mult de o oră. După masă se întoarse din nou. Și din acel moment el mergea în fiecare zi în această capelă, la orele când ea era deșartă, și petrecea acolo o mare parte a timpului, pe care ceilalți călugări îl consacrau artelor literare și artelor mecanice. El nu mai era trist și nu se mai tânguia.

O purtare așa de stranie, trezi curiozitatea călugărilor. Se întrebau cu toți, pentru ce fratele Barnabé se retrăgea așa de des. Starețul a cărei datorie este de a nu ignora nimic, despre purtarea credincioșilor săi se hotărâ să observe pe Barnabé în timpul singurătății sale. Deci într'o zi pe când acesta era închis după obiceiul lui, în capelă, starețul veni întovărășit de doi bătrâni ai mănăstirei, pentru a observa printre crăpăturile ușii, ce se petrecea înăuntru. El văzu pe Barnabé care, înaintea altarului Sfintei Fecioare, cu capul în jos, picioarele în sus, făcea scamatori cu șase bombe de aramă și 12 cuțite; el făcea în onoarea Sfintei Maicei Domnului, scamatoriile care îi adusesese cele mai multe laude. Ne înțelegând că acest om simplu, pune talentul și știința sa în serviciul sfintei Fecioare, cei 2 bătrâni strigară că-i un sacrilegiu. Starețul știa că Barnabé avea sufletul inocent, dar el îl crezu căzut în nebunie.

Ei se pregăteau toți 3 să-l ia cu iuțea din capelă, când el văzură pe Sfânta Fecioară, scoborând treptele altarului, pentru a veni să șteargă cu un colț al mantiei sale albastre, sudoare core picura după fruntea comediantului.

Atunci starețul s'aruncă cu fața pe piatră și zise aceste cuvinte: „Feciții cei simpli, căci ei vor vedea pe D-zeu.”

— Amin! răspunse bătrânii, sărutând pământul.

Trad. Henriette Teodorescu

ROMANȚA

Pentru Lăgia

Surdina cascadelor tned
Si astăzi mă'ndeamnă să trec
O clipă pe aceiaș ales
Din parcul cu mormurul seș.

Narcise sub farmecul lunii
Adorm neștiute și mor...
Romante uitate de vreme
Ingână departe un isvor.

O arte veche bizardă
Soptește havoazul plângând
Perechi rătăcite prin umbre
Se 'ncumet și astăzi visând.

Și aleii aceiaș din vremuri
Dau și azi urmei pașilor tdi.
Uitându-ți iubito minciuna
Priviri și dnoase d'intii.

D. Negulescu-Pitești

O! Vino mai repede, moarte!

Sătul de atâta durere mă'nchid
In lunca de visuri deșarte...
Mă mistue dorul și capul mi-e vid...
O! Moarte!... De ce nu vii, moarte!...

De ochii albaștri ce i-am iubit.
De părul cel blond... mă desparte
Abisul... abisul nemărginit!...
O! Moarte!.. Ia-mi sufletul, moarte!..

Din viață, din visuri, din tot ce-am
lăsat

Mai scump și mai dulce pe lume...
Rămas-a „nimicul“... Și'n noapte
lpiertdut
Mă'nconjur strigoi fără nume...

Strigoi! Strigoi! Eu singur îi chem
Să-mi cânte o doină barbară!...
Strigoi! Strigoi! De ei nu mă tem!..

Și-mi cântă strigoi... îmi cântă de foc
Din harfele fără de coarde...

Imi cântă iubirea fără de noroc
Și dorul ce pieptul îmi arde...

Iar moartea rânjește de-o parte hidos:
„Nebune! Vezi, harfele-s sparte
Și tu al meu ești“!... Ce grai fioros!...
O! Moarte! Ridică-mă, moarte!...

Desfă-mă de lumea în care n'auui
De-o clipă de liniște parte...
Aruncă-mă'n iaduri... în cer să mă
[sui]...

Din... ia-mă odată tu, Moarte!...

In giulgiul de aur, pe căi de smarald
Truditul schelet să mi-l poarte, —
Și'n oase să-mi intre reflexul lor cald...
O! Moarte!... Grăbește-te moarte!...

Și frigul mi-e'n suflet... și-afară e frig..
In sbuciumul misticeii soarte,
Privesc în adâncul cel negru...
Și strig:

O! Vino mai repede moarte!...

George Miculescu

PUTEREA CRUCII

Se zice din bătrâni că lupii ar fi
câinii lui Sf. Petru și că într-o zi a-
numită se strâng la urlătoare și ho-
tărăsc, între ei pe cine să mănânce.
Țiu minte povestea bunului și seni-
nului nostru bunic, pe care l'am apu-
cat la bătrânețe de tot, când povara
anilor îl apăsa greu și mângâierea ne-
văzută a sfârșitului i cuprindea li-
niștea zilelor ce mai avea de trăit.

Să fie adevărat nu știu, dar graiul
poveștii e o comoară, din care ei
numai farmecul.

Spunea, parcă-l văd, încet, liniștit,
cu vocea scăzută:

„Ce e scris, în frunte ți-e pus: o-
mul nu se poate abate din calea
ursitei“.

Nu știu cum, dar vorbele lui le țiu
ca pe-o învățătură.

Și cum, în seara aceea, nu popo-
sise încă „Moș Ene“ să ne îngreune-
ze ploapele cu somn bunicul, se re-
zema binișor de divanul acoperit cu
scoarțe înflorite și începu:

„...Da, ursita e trimeasă de D-zeu
să aleagă omului norocul vieții...“

Sfântul Petru, se zice, are în gră-
jia lui lupii.

Aceste animale care pândesc hoit-
turile și calea omului, iarna, goniți de
lăcomie și foame, sunt câinii lui.

Odată, în ajunul lui Sf. Ilie, lupii
se strâng la urlătoare, unde în hă-
mălău mare, așteaptă pe sf. Petru,
care să le împace apucăturile lor
spre jaf.

Unul vrea o oaie, altul un ied, altul
cine știe ce.

Atunci, Sfântul dă flecăruia un
ospăt potrivit, și alege flecăruia par-
tea care crede el.

In gălăgia lor lupii însă voiau să
mănânce un om. Sf. Petru, nu voia
să le facă pofta; și dealtfel rar, lupii
se dă la om, foarte rar.

Însă văzându-i așa de hămesiți, le
făcu pe plac.

Trase la sorții lupul care trebuia
să mănânce un om, și sf. Petru îi
zise: „Vei mânca mâine pe Pinta
lui Iliuță din satul ăsta și arată cu
mâna spre o grămăjoară de coper-
șuri verzi, ce zâmbeau prin frunzi-
șul des, în marginea văii.“

„Și acum răspândiți-vă“ — iar sf.
Petru umplându-și luleaua cu tabac,
pufai de câteva ori tare ca să prin-
dă jar și sprijinindu-se pe toiag, se
depărtă spre Rai, care e dincolo de
tărâmul nostru, într-o parte a ce-
rului.

A doua zi, sătenii ducându-se fie-
care la treburile lor, văzură că unuia
îi lipsește o oaie; altul găsi vaca toc-
mai în poiană, pe jumătate sfâșiată.

„A luat-o lupul, mânca-l'ar focul,
a tăbărat pustia de lupi; — lighioa-
na spurcată mi-a mâncat pe Joiana,
și arăta cu băta spre pădurea ce se
vedea tocmai departe spre zarea al-
băstruie.“

Clopotele începură să cheme lume
la slujba leturghiei. Sătenii își luară
tăvile cu colivă și porniră spre bise-
rica satului.

Pinta a lui Iliuță, om firav, puțin
vorbitor și necredincios își luă sticla
cu rachiu după poliță subțioară și se
îndrumă spre marginea satului unde
era o cârciumă.

Și clopotele sunau tot mai stins,
împrăștiind o vibrare plină de evla-
vie.

Pinta scoborând valca o luă spre
crângul din spatele pădurii să vadă
lumele ce le tăiasă de cu seara tre-

cută. Pe drum, trăgea mereu din
sticla cu rachiu ca să aibă poftă de
drum.

Vezi, nu era om rău Pinta, dar nu
ținea de loc cele sfinte. Duminicile
la el erau ca orice zi.

Infundându-se tot mai adânc în
desimea crângului se opri să se ră-
corească la umbra unor copaci cu
ramuri dese.

Nu stătu mult și iată că se ivi o
formă sură dintre frunzele unei stu-
fării, la câteva prăjini de locul unde
sta el.

Era un lup.

Pinta, se ridică de-odată în picioa-
re și când înțelese că primejdia îl a-
menință ca o năpastă, scăpă sticla
cu rachiu, pentru care s'ar fi luat de
piept cu D-zeu și o luă repede spre
șosea.

Lupul îl zări fugind și se înfurie;
rânjind, privi o clipă omul care fu-
gea apoi se asvârli în goană după el.

Pinta văzând lupul că zorește în
urmă-i, își mistuie puterile într-o
fugă nebună. Ținând drumul drept
ajunse în capătul șoselei care era
pustie; nici un om nu se vedea, ni-
mic, numai în dreapta, spre șanțul
șoselei se ridica o cruce înaltă de
piatră pe lângă care trecuse de atâ-
tea ori fără să-și plece fruntea, fără
să facă, vre-odată semnul creștinesc,
semnul crucii, ca toți ceilalți.

Pinta, apucă crucea cu stăruință
și dintr-o smucitură fu sus, pe brațe-
le ei, cu înfățișarea plină de spaimă
și cu părul sburilit.

Lupul se opri și privi spre crucea
înaltă.

Pinta tremura din toate mădula-
rele, și mai să cadă, dar plin de gro-
ză strângea ca în clește crucea.

Lupul începu să sară, se agăță de
stâlpul crucii, sgârie cu unghiile
piatra cioplită, dădu de nunumărate
ori ocol, apoi se opri și privind spre
Pinta începu să urle.

Pe Pinta îl întărea acum credința
că lupul nu poate să-l dea jos, și că
poate va trece vre-un sătean prin
locului să-l scape.

Și stătură așa multă vreme. Pinta
strângând crucea ca pe un binefăcă-
tor iar lupul scormonind pela picioa-
rul stâlpului și urlând a pustiu.

Trecu mult timp. Se întuneca in-
cet. Dinspre sat se auzea un cântec
din fluer.

Era seară. Lupul ședea pe labe și
privea în sus, rânjind.

Era o ceată de săteni ce se întor-
ceau dela joc.

Ajungând pe șosea, flăcăii zări lu-
pul lângă cruce și începu să strige
uite lupul mă... și se repezi trăgând
după el ceata de săteni. Lupul atunci,
fără să mai stee la îndoială o luă cât
îl ținu balamalele spre desime.

Câți-va săteni îl dădu jos pe Pinta
care se înmuia de tot.

Le povesti întâmplarea și gândin-
du-se la sticla lui cu rachiu că doarna
în crâng, se despărți iute spre sat.

Sătenii priveră în urma lui, ca după o ciudățenie; închinându-se în fața crucii unul mai bătrân, spuse: — Ferească Dumnezeu de ursita rea; iar altul zise: — Bietul Pinta poftise lupul la el ca la un miel gustos. Lasă să mai bage răcori n el că prea e bicisnic; și pleacă toți veseli spre casele lor.

În sat, sătenii se culcaseră de mult, iar luminile erau stinse.

Luna rămăsese parcă prinsă pe seninătatea cerului, ca o strajă. Norii treceau ca niște umbre gonite.

Pe tinda casii Pinta, ședea cu capul prins între mâini și se gândea la norocul lui din acea zi și la frica ce-o îndurase.

Apoi își așternu o velință pe prispă, își puse pușca rezemată de perete, și ca în totdeauna, morocănos, trase o dușcă sdravănă dintr'o sticlă borțoașă și se culcă, adormind greu de tot.

A doua zi, sătenii l-au găsit mort cu mâna încleștată de sticla cu rachiu.

Avea gâtulejul sfâșiat de lup.

Petre Antonescu

RUINA COZIEI

*In tăcere, 'n miez de noapte
Plânge Oltul; curge'n șoapte
Pe sub Cozia ce'nclină
Zidurile-i în ruină.*

*Cel mai bun și sfânt român.
Domnul Mircea cel Bătrân
Sub o piatră veche zace
Însă duhu'i n'are pace.*

*Și el spune ne'ncetat
Oltului cel blestemat:
— Incetează plânsul tău
Căci mă turburi tot mai rău*

*— Doamne tu să nu mă cerși;
Gemetele'mi să le ierși,
Căci Românii au uitat
Templul ce l'ai ridicat.*

*Cozia locașu-ți sfânt
Ce-avea fală pe pământ,
Între munți plini de isvoare
Cu apă răcoritoare.*

*Se'nălța cu strălucire
Prea slăvita-ți mănăstire
Însă azi a vremii sapă
Zidurile i-le crapă.*

*Căci românii'n părăsire
Lasă sfânta-ți mănăstire
Ș'într-o bună zi, cu jale
Apele-o vor lua la vale.*

Elena Șt. Popescu-Snagoveanca

Elevă

Din frumusețile Basarabiei

Malurile stâncoase ale Nistrului și peșterile lor

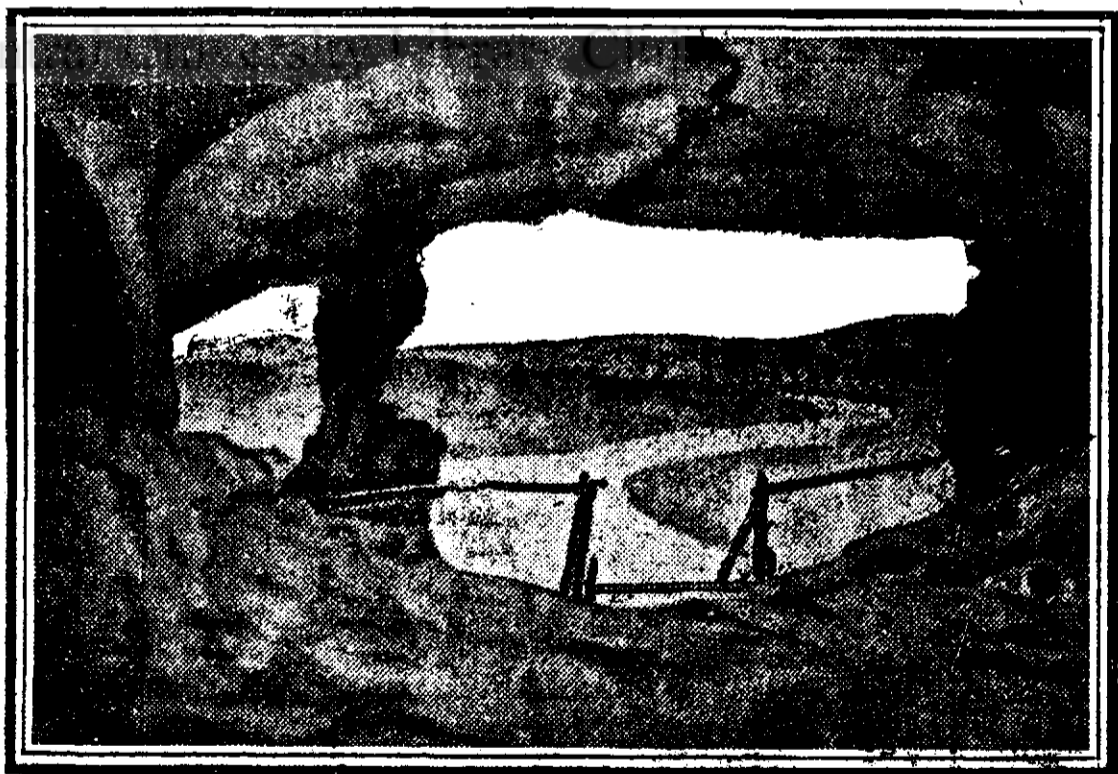
Nistrul, de care ultimile convorbiri ruso-române ce se urmează la Tighina ne face să ne amintim, nu este numai vechiul hotar al țării, care timp de o sută de ani a fost șters de urgia vremurilor pentru ca să fie din nou hotarul adevărat al țării de azi dar este și una din frumusețile cu care natura a înzestrat pământul românesc. El este însă puțin cunoscut de români. În timpul când era un râu rusesc, puțini români s'avântau prin aceste locuri ale Basarabiei, iar acum când e românesc, din cauza nesigurății vremurilor puțin sunt acei cari îndrăznesc să se apropie de el.

De acea mai curând la stăini vom găsi o descriere a frumuseților lui și numai cu timpul când nestatornicia zilelor de azi se va potoli vor veni și români ca să le vadă și să ni le descrie. Găsesc într'o revistă rusească din 1913 o descriere a peșterilor cari se găsesc în stâncile ce mărginesc Nistrul în cursul lui superior după Hotin și Soroca și o voi împărtăși și cetitorilor *Universului literar*, ca să vadă cum și străinii se mândreau cu frumusețile râului moldovan.

cu riscul de a te prăvăli în apele râului. Uite, tocmai aceste maluri stâncoase sunt găurite de peșteri, cari în unele locuri sunt izolate, în alte părți sunt unite între ele și formează grupuri întregi. În multe peșteri sunt săpate în stânci cruci încă din veacul al II-a când a pătruns creștinismul în Basarabia, aci se refugiau așcetii-pustnici, cari au și fost organizatorii acestor peșteri-monastiri. Aceste peșteri au fost locuite și mai înainte de către populația locală care 'și găsea adăpost de năvălirile barbare'.

Și scriitorul rus descrie cele mai principale din aceste peșteri și care sunt și acum locuite de călugări. Așa rând pe rând sunt descrise peștera *Bacota*, în apropiere de satul Bacota, sat care a jucat un rol mare în istoria Moldovei și Poloniei, aci s'au dat lupte sângeroase între ambele popoare.

„Ca să pătrunzi în această peșteră e un adevărat eroism. Sunt două drumuri, e drept, care duc la mănăstire dar amândouă sunt foarte grele de urcat pentru omul neobicinuit. Dar dacă drumurile sunt rele, peisa-

Vedere din Peștera Naslavce pe Nistru.

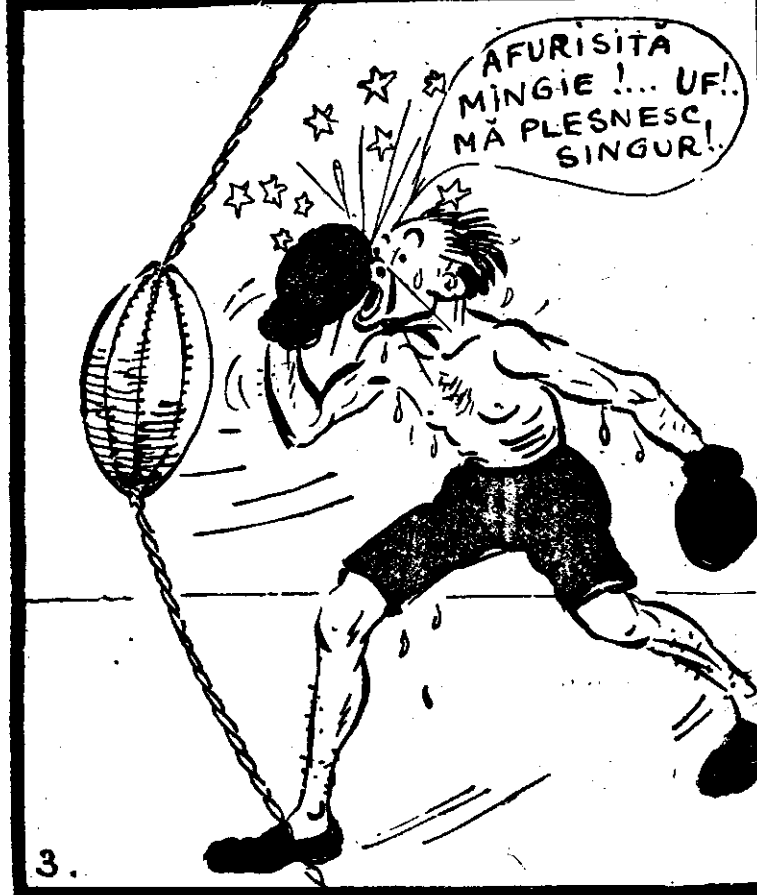
„În aceste locuri spune scriitorul rus Pahornov, care era și pictor și a lăsat o mulțime de tablouri cu subiecte de pe Nistru, Nistrul curge printre stânci formate din pietre calcareoase, nisipoase și argiloase și care într'unele locuri se ridică până la 300 metri“. (Scriitorul rus descrie Nistrul în cursul său superior între Hotin și Soroca). Nistrul în aceste părți este foarte îngust și pare un coridor, pereții căruia amenințător se pleacă deasupra apei. Malurile în unele locuri sunt imposibil de abordat și nu te poți urca pe ele de cât

giul din jur împrejur e admirabil. Pe măsură ce călătorul se urcă pe drumul îngust și pietros în fața lui tot mai larg și mai larg se desfășoară o panoramă fermecătoare. Nistrul, șerpuiind printre dealuri, ca un monstru argintiu, se vede pe o întindere nesfârșită și contrastează cu verdele dealurilor, acoperite de pășune, de livezi, de sate cari apar din marea de copaci în care înnoată. O cărărușă, după mii de greutateți duce pe o platformă, de asupra unei prăpastii îngrozitoare.

Această peșteră a fost multă vre-

Amatorul de box

Sau nu ori cine face de șampion.

Noapte

Văzul nopții n'cet cuprinde
Universul adormit...
Sus pe boltă se aprinde
Stelele la infinit...

Boare rece se revarsă
Peste solu'mbătrâni,
Doarme peste ghea arsă
Aer proaspăt, aromit...

Intr'un lan, lângă răstoace,
S'a pornit pe țâșnit,
Căerul e'n blândă pace
Singur, el, n'a adormit.

Numai apele în vâle
Susură în mersul lor;
S'au pornit pe lungă cale,
De-aceea curg de zor.

Și în liniștea deplină
Singur dorul, călător,
Plutește spre luna plină
Pe deasupra unui nor.

L. B. Belsin

Pastour îi ceru deslușiri despre viața viermilor de mătase, și Duřuy, ministrul de instrucție, îi făcu mai multe vizite la Avignon.

Eșit la pensie în 1870, entomologul se instalează la Sérignan într-o modestă casuță de țară unde, până la sfârșitul vieții continuă o operă pe care Darwin a calificat-o de admirabilă și care îi aduse titlul de „Michelet al entomologiei”.

Cu toate onorurile academice, și din partea societăților savante din lumea întreagă, Fabre păstră întotdeauna o admirabilă simplitate și o neasemuită modestie.

La Sérignan a scris „Souvenirs entomologiques” care trebuiesc citite de toată lumea. După o lungă bătrânețe netulburată în productiva-i muncă, Fabre sa stins în vârstă de peste 85 ani.

Aniversarea lui Copernic

Nu de mult, manifestații grandioase, în Polonia, au celebrat amintirea unui astru omenesc de mărimea întâia.

Nicolas Copernic, fondatorul astronomiei moderne, s'a născut, la 19 Februarie 1473, în micul oraș polonez Thorn. E deci a 450-a aniversare a nașterii pe care compatrioții săi din secolul XX-a au sărbătorit-o cu o splendidă strălucire.

Copernic e slav prin strămoșii săi și polonez prin naștere. Bunicul său, originar din Boemia, era un burghez notabil din Cracovia, unde se stabilii în 1396. Tatăl său a fost un onest brutar din Thorn, consilierul municipal al orașului. Germania însă, cu mania sa de anexiune, a revendicat pe genialul renovator al sistemului lumii ca pe unul de ai săi, și trebuie să se recunoască că mare parte din biografia săi au greșit drumul, printre care Fontenelle, în spirituala prezentare față de marquiza :

„Inchipuiți-vă un german, numit Copernic, care își însușește toate cercurile și toate aceste ceruri solide cari au fost închipuite de antichitate. El distruge pe unele, sfarmă pe altele. Cuprins de o nobilă pasiune de astronomie, el ia Pământul și-l trimite mult departe de centrul Universului unde s'a așezat, și în acest centru, el pune soarele, căruia această onoare îi era mult mai mult datorită... și, ca să-l pedepsească de lungul repaos pe care și l'a atribuit, (el) îl încarcă cât poate de mult cu toate mișcările pe care le dădea planetelor și cerurilor”.

Copernic, totuși, e fiul nefericitei Polonii. Având nenorocirea să piardă pe tatăl său, la vârsta de zece ani, a fost încredințat îngrijirilor un-

chiului său. — fratele mamei sale, — Luc Wasselrode, episcop de Varmia, care-l trimite, la 18 ani la universitatea din Cracovia ca să studieze medicina, carieră căreia se gândea el să se consacreze. A fost primit doctor, apoi studiat cu un interes pasionat astronomia.

La vârsta de 23 de ani, el plecă în Italia, se opri la Padua timp de trei ani ca să urmeze acolo cursurile de filosofie și medicină de la celebra universitate din orașul acesta. În timpul acela toate spiritele de elită erau cuprinse de o activitate înfricoșată și îngrijitoare care le împingea înspre regiunile necunoscutului. Sufletele erau exaltate de concepții grandioase și de aspirațiuni pasionate. Invențiunea tipografiei, descoperirea Lumii-Noui și minunile ce se povesteau de pe acolo, noua înfățișare ce începuse să ia în mod simțitor cunoștințele omenești, toate aceste contribuiau să se excite imaginațiile și a face să se nască sau să desvolte talente cari, în alt secol, ar fi rămas poate întunecate pentru totdeauna.

Vom regăsi pe Copernic la vârsta de 27 de ani, ocupând catedra de profesor de matematici la Roma, în inima Renașterii. El rămase acolo șapte ani (1496-1502). Sub cerul frumos și dulce al Italiei, neofitul simți afirmându-se vocațiunea sa de astronom.

El făcu câte-va observații cerești, dar marea problemă a constituției Universului, mai cu seamă, captiva din ce în ce mai mult, gândirea sa și care trebuia să-l conducă la renașterea astronomică sau mai curând la desvăluirea adevăratei astronomii.

Studios, meditativ, solitar, Copernic, la reîntoarcerea sa în Polonia, la vârsta de 29 de ani (1502), se devotă cu totul cerului. El se făcu proț, și în tăcere și reculegere, își consacra toată activitatea sa intelectuală formidabilei problemă care solici-ta gândirea sa adâncă și luminată.

În retragerea sa de la Fromenbourg, medic de suflet și de corp, acest ilustru cetățean al cerului trebuia să deschidă lumii hotearele realității, să facă să cadă perdeaua care ascundea lumii splendorile creațiunii, și să dea omenirii cunoștința adevăratului sistem al naturii.

(Va urma)

Dimitrie E. Ghidici

Correspondența Redacției

I. Turbățeanu-Brădet. Mai încercați și apoi...

Vasiliu-Bărlad. „Stau crinii”. Se publică.

B. Hoinaru. Se publică.

Mihail Hotărasa. Să te corejezi, spui d-ta? Noi te-am sfătuit mai bine să te abții.

Const. Muche. „Bunicul” nu ar fi o compoziție rea dacă ar sfârși cum începe. Așa, nu se publică.

V. Cohan. Nu se publică.

N. Popescu Seg. Nu se publică. Nu mai trimeteți.

Octavianus. Nu se publică.

Titel. Mai cizelați, mai încercați...

Ovidiu Baracioglu : Nu se publică, mai încercați.

A. T. Rijo : Nu sunt publicabile.

C. M. Titel : Poate altele.

N. Crisan : Altele.

Veronica Cristesecu : Mai cizelați versurile.

Cazacu-Debarast : Mai încercați altele.

Iernin : Nostalgie se va publica.

Brand : „Seara” se va publica.

Petru Popescu : Se publică.

Const. Muche : Altele poate.

S. A. C. M. : Se vor publica multe dintre poeziile trimise.

Ryn dela Tours : „Când ai plecat” este de d-voastră ?

Jorki Spatariev : Nu sunt de loc interesante cugetările d-tale.

Poetul dela Stănțești : Nu se publică.

O scrisoare

D-l N. Ținc, colaboratorul nostru, a primit de la d-l Orest Horia Pașcanu, d'n Cernăuți, cititor amic al „Universului Literar”, o scrisoare prin care-i face cunoscut că, în revista intitulată „Tribomba” s'a produs anecdota sa în versuri „Pantalonii”, subsemnând-o cu iscălitura „Din Bătrâni”, și calificând-o, c'un motto pus în frunte, de „Anecdotă solidă”.

Mulțumind cititorului amic care-l încurajează de aceasta, d. N. Ținc afirmă că în ad-vâr face parte „Dintre Bătrâni” care respectă scrisul altora și că nu i se pare de loc solid spiritul acelor care plaug

Trei băeți

— SATIRĂ —

Trei băeți am, să-mi trăiască
Și norocul să-și sporească!

Medicina unul face,
Altu-așa precum îi place
Studiază farmacia,
Și cel-lalt teologia.

Cel ce le-or intra pe mână
Mănumiți au să rămână,
Căci își vor vedea îndată,
Fără nici pic de scrinteală,
A vieții scocoteală
Cât mai neted țachelată.
Domnul medic, cu știință
Pașaportul o să-l dea,
Și plăvânda lui ființă
Are apoi să mai iea
Doctoriile cu care,
Cu nespuse îndemânare,
Farmacistu-o să-l indoape.
Iară popa, prea smeritul,
Cu evlavie și cădere,
Și precum tipicul cere,
Va sta gata să-l înzroape!

Trei băeți am, să-mi trăiască
Și norocul să-și sporească!

N. ȚINC

„Tablouri din Pind“

O interesantă contribuție națională

Primum la redacție un voumaș, intitulat „Tablouri din Pind“, datorit d-lui M. G. Samarineanu.

Semnalăm cu plăcere această nouă contribuție închinată fraților noștri români dela Pind, pe care o soartă vitregă i-a despărțit de sânul Patriei mame și căroră de departe, le-am trimis totdeauna gândul cel mai cald.

Cartea d-lui Samarineanu, dedicată „memoriei marelui Andrei Baron de Șaguna“, el însuși aromân de origine, — cuprinde după o introducere, o serie de mișcătoare versuri, evocând viața pastorală și totuși atât de plină de amărăciuni a aromânilor.

Autorul reușește să înfățișeze, în forme destul de sugestive uneori, cadrul larg și impresionant al vieții din munții Pindului.

Cităm, de pildă, strofa următoare:

.....Am uitat
Și munții mei atât de dragi,
Pierduți între păduri de fagi
Izvoarele cu cursul lin,
Foșnetul cetinei de pin,
Și brazii înalți și maestri
Sub cari adeseori veneam
Și întâlneam
Ciobani voinici și inimoși
Cu turmele de oi în mas...“

Spre a exprima furtuna care s'a abătut și care din nenorocire bântuie și azi în viața pacinică a „celnicilor“ aromâni, d. Samarineanu întrebuințează următoarele versuri:

.....In miez de noapte-au tăhărat
Și-au luat de lângă copilași

Doi frați
Și-un tată, dezarmați,
Celnici frunțași,
Și ni i-au omorât.
Un an s'a scurs...
Și jalea zâlnic cuprindea.
Căsuțele din Pind,
Și prapuri negri arăta
Că sânge nou a curs:
„Azi intră un sat,
Ieri pe la stână,
Alaltăieri în dram;
Ba vile-au înjunghiat
Ba cinci ciobani armănt,
Ba școlile nă le-au schimbat
In scrum“...
Și anii nă se depănau,
Din ce în ce mai greu,
Omorurile se mulțeau
Mereu.

Când, toamna, Pindul păreșeam
Și primăvara ne'ntorceam,
Tot drumul, — și era drum lung
De săptămâni de pribegit, —
Nu rare ori era stropit
Cu sânge de-al nostru drag.
Prin munții n'alți și prin câmpii
Pe lângă sate
Prin pustii
Și astăzi, încă de te duci.
Ai mărturie
Un lung șirag de cruci“...

Rândurile d-lui Samarineanu sunt ceva mai mult decât versuri, încheiate pur și simplu din dorința de a jertfi pe altarul frumosului. În simplitatea lor tragică, ele cuprind o durere care este actuală și caracterizează o stare de fapt care e bine să fie cunoscută.

A întinde mâna frățește acestor copii uitați și prescriși de istorie ai neamului românesc, este o datorie pentru noi toți.

Pentru că, „șiragul de cruci“ are o semnificație impresionantă, adâncă:

„Sunt cruci de lemn,
Modeste;
Un semn
C'aci s'a scris cândva
O tragică poveste...
Sunt cruci sub cari dorm eroi,
Martiri ai crezului lor sfânt,
Sunt oameni simpli, — dela oi,
Ciobani tăcuți — și sunt
Și chirigii, și cărturari,
Și popi, și negustori de rând,
Și copilași, și oameni mari
Ciraci, stăpâni...
Aromâni, — cari n'au un alt păcut
De cât că nu s'au lepădat
De-a fi români“...

Astfel gândite și simțite, versurile din volumul d-lui M. G. Samarineanu „Tablouri dela Pind“ constituiesc o frumoasă și demnă de laudă contribuție la sporirea patrimoniului literaturii bune și sănătoase.

Mer

CHEMARE...

E vremea când ne-am cunoscut
De-ți mai aduci aminte,
Era o toamnă din trecut
Când sub al razelor sūrut
Eu te priveam cuminte.

Din umbra crengilor de jag
Țăream cum trec în căduri,
Spre asfințit, ca un șirag
Cocorii... și-i urmam cu drag
Căzând apoi pe gânduri...

Atunci din ochiași ca de jar
Năștea încet din mână,
Un alb și mic mărgăritar,
Smuls și trimis în zema de dar
Din inima-ți copilă.

Trecut'au ani de-atunci — și acum
Toamna pe văi coboară,
O clipă vin pe-acel'as drum,
Să ni se pară că acum
Visăm întâia oară.

Rugina frunzelor de te
Te-o mpresura tăcută
Vom plânge iarăși dacă vrei,
Cătând mereu printre alei
O lume nevăzută.

George Nikita

J. Henri Fabre

— Vezi ilustrația din pag. 1 —

Unul dintre rarii savanți care a știut să vorbească într'un limbaj simplu, capabil să intereseze pe toată lumea în cercetările sale entomologice și să ridice pe cititori până la înalta filozofie care se degajează din opera sa,

J. H. Fabre, s'a născut în 1823 și înainte de a deveni un savant a fost un educator de copii de mână întâia. El a fost un autodidactic și se citează o anecdotă interesantă din viața sa. Fabre fusese rugat de un tânăr care se prepara pentru a intra în Școala de poduri și șosele, să-l prepare la algebră.

Entomologul de mai târziu nu știa o boabă algebră; totuși, având mare nevoie de bani, luă într'o noapte o algebră de la o bibliotecă, învăță primele elemente, arătă a doua zi elevului său și parveni, după două luni, să-l facă să fie primit la examen.

Fabre este numit, mai târziu, profesor de chimie și de fizică la Carpentras, apoi la Ajaccio și în urmă la Avignon, unde începu să o serve insectele în orele pe care ocupațiile le lăsau libere.

Cu patimă, cu lupa în mână, se apleca peste existența micilor ființe, o observă cu o răbdare neclintită și începe marea serie de descoperiri entomologice, neîntrecută de nici un alt savant, vreodată.

me ignorată de locuitorii de prin împrejurimi, nimeni necrezând că în ea ar fi putut trăi oameni. Dar cu ocazia unei căderi a unei părți a dealului s'a deschis un drum spre această peșteră și s'au găsit semne că ea a fost când-va mănăstire.

O altă peșteră descrisă de Pahonov este cea dela *Ladova* :

Și aci, spune scriitorul rus, natura e nespus de frumoasă și panorama împrejurimilor mângâie privirile cu frumusețea ei naturală: nesfârșitul îndepărtat se perde în tonuri dulci. Nistrul lucește ca solzii unui pește,

fătorul care a vizitat Nistrul și aceste peștere din stâncile lui duce cu sine pentru multă vreme o amintire și impresie senină. Și fără să vrea în fața călătorului se deschide tablourile timpurilor trecute, când apele repezi ale Nistrului au udat lagărele triburilor și popoarelor în luptă și satele în flăcări și când creștinii, pacinici, temători de păcate se ascundeau în aceste peșteri, și înfrângeau patimile lor în pământul umed al stâncilor și se rugau cu patima de „*pacea întregii lumi*” care va veni când se vor potoli toate ră-

FULGI DE SOARE

Mi-ai dat când-va o floare, o mai păstrez și astăzi; precum păstrează sclavul, a cerului porunci... Cum porți în amintire, povestea unor clipe. Dar mi-ai rămas străină... E atâta timp, de atunci !...

În glasta amintirii, neîntrecută floare, se legăna, se frânge, parfum dintre petale; și în zori, sub roura-re hoinaticelor raze, îmi reaminteste în zâmbet; din zîmbetele tale...

Las ochi să se piardă, în nesfârșiri de-acolo, să se ntorcă în cuibul trudirii lor; sătui, de mătăsoasa-ți frunte, de gura ta, pătată cu roș din roș de soare, cu bucurii, în viață, nespuse nimănui...

Și nving pustietatea, pământu'n lung; iar zarea, o tae în curmezișul zâmbirii ei groase: când floarea bucurii adoarme plânsă în umbra, răzoarelor bătute, de vânturi și de ploae...

Și biciuți de-a vremii nepăsătoare dungă, plânși ochii mei, din besună se ntorc pe-acelaș Prag... Imi cântă des-nădejdea; iar năzuința-mi plânge, când sufletul se perde, în nesfârșiri, oribeag...

Deschid fereastra casei — și ochi, încearcă iarăși, să te întâlnească în drumul trudirii lor, sglobie, zvârlind din zîmbet palid, o rază trecătoare, spre floarea dăruită de atâta vreme, mie...

O dungă din amurgul nădăjduirii mele, te-arată — îmi cheamă gândul mereu... tot mai aproape, când rozul ce-ți îmbracă a formelor vrăjire credința pe vecie în ochi tăi, mi-o îngroapă...

Mi-ai dat când-va o floare — o mai păstrez și astăzi... Vor trece ani... decenii... cu acelaș tainic pas; și floarea dăruită, va vețui deapururi, căci zîmbetele tale, cu dânsa, mi-a rămas...

Dr. I. Dascian

George Nutzesen

Peșterile din mănăstirea Jabka transformate în chilii pentru călugări

iar dealurile se perd în nesfârșit, îngrămădindu-se multime, acolo unde se găsesc, nevăzuți de aci, mureții Carpați.

O altă peșteră la care de asemeni, cu greu se poate ajunge este și cea dela *Naslavce*. Aci se găsește și o grotă deschisă cu vederea spre Nistru. Grotă e susținută de stânci enorme și lasă liber o privire admirabilă pe tot parcursul superior al Nistrului care se strecoară macstos între stâncile cenușii.

Afară de peșterile deschise o poziție pitorească are și mănăstirea *Jabka*. Aceasta este o adevărată monastire modernă, dar interesantă e partea veche a monastirei săpată de asemeni în stâncă. Peșterile aci au o înfățișare foarte originală, pereții din afară sunt văruiți și albeața lor lucește forforscent la bătaia soarelui; deasupra pereților atârnă stâncile sălbatice și pare că sunt niște căciuli cenușii enorme.

„Așa sunt, închee Pahonov, descrierea sa a Peșterilor și frumusețea Nistrului, vechile locuințe ale călugărilor. Pentru călător ele reprezintă un mare interes și prin originalitatea lor și prin coloritul lor particular, care le este dat de către vechimea lor milenară. Sălbăticia lor aproape haotică și imensitatea naturii din jurul lor se unesc plăcut cu frumusețea peisagiului general și că-

urile de sânge și se va aprinde vecinica iubire nu numai în sufletul oamenilor dar și în „inima munților de peatră”.

Dacă pentru călătorul rus, acestea îi putea vorbi Nistrul, pentru călătorul român, care mâine când se va face liniște pe Nistru și va putea vizita în tihnă aceste peștere și frumusețile lui, Nistrul îi va vorbi o altă limbă, îi va spune toate nevoile, toate durerile suferite sub atâtea vremuri vitrege și îi va spune de asemeni încurajătoare cuvinte de izbândă și credință în viitor.

Fugiți cu chipul ei...

Nu-mi tulburați gândirea lăsați-o liniștită
Luăți de dinainte-mi frumosul ei potret
Căci inima mea astăzi e învinsă și trudită —
Ea mi-e străină astăzi, nu vreau s'o mai regret.—

Să nu mai văd trecutul cu visul lui nebun;
Nu vreau să-mi mai adune dureri în ochii mei
Pe tot ce-a fost odată uitarea vreau s'o pun
Lua-ți de dinainte-mi, ascunde-ți chipul ei!

Nu-mi răscoliți durerea lăsați-mi-o în tihnă
Din tot ce-a fost odată nimic nu vreau s'ascult;
Imi trebuie tăcere, mi-e sete de odihnă...
Aducerile-aminte m'ar istcvi prea mult.

T. Meclulschi